

«Обличчям до дітей» – стратегічний напрям

Лисичанської «школи успіху»

У Лисичанській багатoproфільній гімназії психологічному аспекту приділяється багато уваги. Для кожного, хто працює тут із дітьми (від директора до гардеробниці), знання вікових та індивідуально-типологічних особливостей учнів є необхідною умовою успішної організації навчально-виховного процесу. Щодо педагогів, то для кожного психологічні знання – не мертвий додаток до фахової освіти, не формальність, а та основа, на якій будується успішна взаємодія учителя й учня, без якої неможливо уявити успішного процесу навчання.

Така «захопленість» психологією в навчальному закладі виникла тоді, коли про посаду практичного психолога в школі взагалі в нашій країні ще не йшлося. Як і багато іншого, трималася вона на ентузіазмі директора.

Будучи людиною небайдужою та допитливою, Світлана Василівна Белуха змогла переконати й захопити своїми ідеями колектив.

А сутність ідеї полягала в тому, щоб створити такий навчальний заклад, який, за словами В. О. Сухомлинського, стане «школою радості для учнів, школою спокою для батьків та школою творчості для вчителів». Отже, створюючи школу повного дня, яка по суті виявилася прогімназією, а пізніше на її основі 1990 року – гімназію, директор розуміла, що для забезпечення максимально комфортних умов розкриття творчого потенціалу кожного учасника освітнього простору необхідно зважати на тип темпераменту й характеру, особливості когнітивної й особистісної сфер і навіть настроїв учителів та учнів.

Проводилася діагностика, результати якої обумовлювали організацію життя навчального закладу. Прикладом може бути врахування типу темпераменту вчителів під час складання розкладу. Так, ніколи поруч в одному класі не ставляться уроки вчителів, що мають однаковий темперамент.

Коли ж психологічна служба в Лисичанській гімназії з'явилась офіційно, починати роботу психологу довелося не з чистого аркуша, було продовжено усталені традиції.

Звичайно, психолог гімназії щорічно виконує багато такої самої роботи, що й психолог кожної школи, але хотілося б торкнутися саме тих розробок, які здійснювалися саме в Лисичанській гімназії. Однією з таких «родзинок» є психологічні карти класів, що складаються вже більше двадцяти років. Розробленню такої карти передують ретельне вивчення особистості кожного учня. Методики, за якими проводиться діагностика, допомогли дібрати викладачі кафедри психології Луганського національного університету ім. Тараса Шевченка С. Б. Бажутіна та В. С. Чорнобровкін. Вивчаються особливості уваги, запам'ятовування, рівень домагань, самооцінка, темперамент учнів. Крім індивідуально-типологічних рис учнів того чи іншого класу в картці нагадується про вікові особливості учнів. Після укладання карт психолог на психолого-педагогічних консилиумах знайомить із ними вчителів, потім карти вклеюються до класних журналів, щоб учитель-предметник міг зрозуміти, з яким класом йому зараз доведеться працювати, і пам'ятав про те, «що головне – дитина, її душа, усмішка та здоров'я».

Памятка учителю, работающему в 7а классе

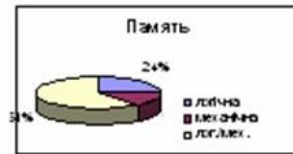
*Учитесь, потому: главное ребенка,
его душа, улыбка и здоровье!*

В классе 31 ученик, мальчиков 12-13 лет.

Это возраст величайшего гормонального потрясения для мальчиков. Они вступают в возраст полового созревания с огромными дозами тестостерона. Всего за несколько лет им предстоит научиться управлять этим сексуально агрессивными гормонами, содержание которых у них в 20 раз больше, чем у девочек. Мальчиков в этом возрасте часто преследуют странные состояния: злость, агрессивность, застенчивость, усталые. Они не могут вербализовать чувства, не концентрируются на девочках, напротив, боится их и в то же время соперничают друг с другом за внимание с их стороны, а также в определенной степени не могут распознать сложности своего собственного развивающегося характера. Разумеется, эти проявления нельзя считать неизбежными особенностями подросткового возраста. Но бодрость и жажда активности в сочетании с агрессивностью и независимостью делает подростков-мальчиков подлинными, деятельными. Их выбор экстремальных поступков создает стрессовую ситуацию обучения. Многие мальчики начинают хуже учиться и не в полной мере используют свои возможности. Отрицательные проявления чувства взрослости выражаются так же в том, что подростки склонны сопротивляться влиянию старших, часто игнорируют предъявляемые им требования, критически относятся к словам и поступкам родителей, учителей.

Взрослым взаимоотношения с подростком надо постепенно и разумно перестраивать, признавая их права на относительно большую независимость и самостоятельность. Разумеется, все это должно быть в известных разумных пределах. Не может быть речи о полной отмене руководства и контроля, т. к. подросток очень нуждается в твердом и постоянном руководстве со стороны взрослых.

Индивидуально-психологические особенности

Уровень притязаний

У 26% учащихся уровень притязаний адекватный, у 59% - завышен. Если уровень притязаний члена группы, коллектива слишком высок и не соответствует его объективному положению в коллективе — возможен конфликт. Задача учителя — корректировать самооценку и уровень притязаний уч-ся, учить адекватной самооценке. У 15% (Гончаренко Е.) завышен уровень самооценки. Этому ученику нужно помочь поверить в свои силы, избавиться от ощущения ущербности, повысить самооценку.

Запоминание

У 96% уч-ся в одинаковой мере хорошо развито логическое и механическое запоминание. Механическое запоминание в разном сочетании с логическим запоминанием полезно. Но, поскольку, логическое запоминание несравненно эффективнее механического, учителю необходимо добиваться осмысленного запоминания материала.

Темперамент

У 77% уч-ся преобладает черты холерического типа темперамента. У них путём тренировок нужно развивать отстающий тормозной процесс, выработать умения тормозить себя. Свои нежелательные реакции. От этих уч-ся надо постоянно, мягко, но настойчиво требовать спокойных, обдуманных ответов, спокойных, нервных движений, систематически воспитывать у ребят сдержанность в поведении и отношениях с товарищами и взрослыми. У них необходимо воспитывать последовательность, аккуратность и порядок в работе, о них надо требовать хорошего выполнения всех заданий, помнить о том, что холерика не любит однообразной и кропотливой работы, следует поощрять страстность, энергию, активность и разумную независимость холерика в работе. На холерика лучше действует подкреплено спокойный голос.

6% уч-ся имеют преобладающий флегматический тип темперамента. У этих учеников (Соломин Д., Доронин Д.) следует развивать большую активность, подвижность, не допускать, чтобы они проявляли безразличие к деятельности, вялость, инертность.

Внимание

У 52% уч-ся внимание неустойчивое, у 21% - устойчивое и у 27% - вариативное. Лучший способ организовать внимание мальчиков 7а класса — так организовать учебную деятельность. Чтобы у мальчиков не было ни времени, ни желания, ни возможности отвлекаться на длительный период. Активная познавательная деятельность — вот что делает урок интересным для мальчиков-подростков, вот что само по себе способствует организации его внимания.

Память

У 45% уч-ся преобладает зрительный тип памяти, у 45% - слуховой, у 10% - смешанный. При объяснении учебного материала следует по возможности адресоваться к различным анализаторам. Необходимо работать над развитием смешанного типа памяти.

Педагогічний колектив гімназії складається з творчих педагогів, які завжди перебувають на хвилі сучасної психолого-педагогічної думки. Допомагають у цьому науковці ЛНУ ім. Тараса Шевченка.

Тому не дивно, що практично весь час свого існування гімназія є експериментальним майданчиком різних рівнів. Але будь-яка ідея, що потрапляє в гімназійний простір, оцінюється передусім з погляду користі для дітей.

Коли на початку 2000-х років у світі гостро постало питання гендерної рівності в різних сферах, зокрема й в освіті, гімназія під керівництвом кандидата педагогічних наук Л. Л. Бутенко й доктора філологічних наук, професора Л. М. Синельникової долучилася до регіонального дослідження, пов'язаного з цією тематикою.

З 2004–2005 навчального року протягом п'яти років у Лисичанській багатопрофільній гімназії здійснювалось експериментальне дослідження за проблемою **«Роздільне навчання хлопців і дівчат: організація навчально-виховного процесу з урахуванням гендерних вимірювань»**. Сутність експериментальної роботи спрямовувалася на удосконалення соціокультурного простору навчання й виховання, у якому як хлопчик, так і дівчинка мали б можливість побудувати свої зв'язки зі світом, природою, іншими людьми та самими

собою, зважаючи на специфіку гендерних стосунків у суспільстві, особливості своєї статі, закономірності взаємодії між статями.

Беручись за експеримент, педагогічний колектив гімназії поставив собі за мету досягти усвідомлення кожною дитиною соціокультурних особливостей своєї статі; розвинути в учнів навички взаємодії із представниками іншої статі, перенести акценти з утвердження принципової різниці у статево-рольових позиціях учнів на врахування гендерної специфіки дівчат і хлопчиків та виховувати гендерну рівність. Вирішення цих завдань дасть змогу зменшити вплив негативних факторів гендерної дискримінації на перебіг навчально-пізнавальної діяльності, комунікативної взаємодії учнівської молоді.

Експеримент було організовано таким чином: в одній паралелі набрали два класи – клас хлопчиків (А) та клас дівчат (Б), більшість уроків у яких проходили окремо (виняток – уроки хореографії). Але діти не ізольовані, у них є простір для спілкування в позаурочний час: на перервах, прогулянках, клубних годинах. Інформаційне забезпечення експериментального дослідження здійснювалося на досить високому рівні. Завдяки наполегливій роботі колективу педагогів і науковців, що працюють у гімназії, за час проведення експерименту було укладено тематичні списки літератури за проблемами гендерної педагогіки та психології, питань гендеру в різних галузях життєдіяльності суспільства, теорії та методики організації роздільного навчання у школі. Також систематизовано перелік баз даних Інтернету з питань роздільного навчання у школі, гендерної психології та педагогіки. Зібрано бібліотечку за проблемами експериментальної роботи.

До **результатів експерименту** належить створення пакету діагностичних методик, спрямованих на дослідження питань гендерних стереотипів учнівської молоді, педагогів гімназії, гендерних ролей, моделей взаємин між представниками різної статі. Успішності експериментальної роботи сприяє впроваджений у практику діяльності гімназії постійно діючий семінар для вчителів «Особистість у гендерних характеристиках та діяльнісних проявах» (керівники – кандидат педагогічних наук Л. Л. Бутенко та практичний психолог гімназії О. В. Задирака). Проведена робота підтвердила ефективність обраної стратегії навчання для учнів

середньої ланки. Отже, роздільне навчання (у 5–8 класах) і надалі застосовуватиметься в навчальному процесі гімназії.

Сьогодні вчені-психологи всього світу говорять про те, що сучасні медійні засоби перетворюються на мегафактор формування особистості, «відтісняючи» і школу, і родину. Усі, хто живе та працює з дітьми, бачать, що левову частку їхнього вільного часу забирають мобільні телефони, телебачення, комп'ютер та Інтернет. Тому дуже актуальною для нас виявилася пропозиція взяти участь у всеукраїнському експерименті з формування медіа-культури.

Відповідно до наказу Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України від 27.07.2011 року № 886, з 01 вересня 2011 року Лисичанська багатoproфільна гімназія стала учасником Всеукраїнського експерименту «Науково-методичні засади впровадження вітчизняної моделі медіа-освіти в навчально-виховний процес загальноосвітніх навчальних закладів».

Мета експериментального дослідження полягає у формуванні в кожній дитини медіа-імунітету, рефлексії, критичного мислення, здатності до медіа-творчості та навичок вправного користування сучасними медіа-засобами. На шляху до цієї мети в гімназії створено інформаційно-навчальний простір (19 мультимедійних аудиторій, чотири інтерактивні дошки, освітній простір «1 учень – 1 комп'ютер» тощо).

Однією із складових частин цього експерименту є курс «Медіа-культура» для учнів 10 класів, який викладається в межах варіативної частини навчального плану. Роботу спрямовано на те, щоб сформувати в кожного випускника гімназії високий рівень медіа-культури, яка на сьогодні є однією з провідних компетентностей сучасної людини.

Учителі беруть участь у роботі методологічного семінару з формування медіа-компетенції учнів, на якому розглядаються такі питання:

1. Поняття медіа-компетенції (здатність до критичного мислення, сприйняття, розуміння й оцінки медіа-матеріалів).
2. Естетичне сприйняття медіа-текстів, медіа-програм і жанрів Інтернету.
3. Створення медіа-продуктів у контексті філологічної освіти особистості.

4. Засоби введення медіа-інформації в навчальний процес тощо.

Крім того, вчителі гімназії працюють над блиц-освітнім проектом «Медіа-культура», набуваючи нових фахових і загальнокультурних знань. В індивідуальній, диференційованій роботі з родиною педагогічний колектив залучає батьків до створення інформаційно-освітнього простору, формування медіа-культури родини й дитини зокрема. Проведено батьківське навчання «Медіа-культура родини – запорука інформаційної поведінки й безпеки дитини». 2012 року колектив гімназії приєднався до пілотного проекту «Learning SMART – навчання», організованого Міністерством освіти і науки, молоді та спорту України, Інститутом інноваційних технологій і змісту освіти, компанією InSoftDevelopment&Consulting (Румунія), компанією «Інсофт Інтернешнл Україна».

Сьогодні колектив гімназії працює під гаслом «Минуле вже нам не підвладне, проте майбутнє залежить від нас» (П. Я. Чаадаєв). Розуміючи, що майбутнє – за цифровим суспільством, гімназія впевнено взяла курс на використання ІКТ в освітньому просторі. Наш навчальний заклад цілковито комп'ютеризовано. У кожному кабінеті є мультимедійна система: проектор, екран або телевізор, комп'ютер, три лінії Інтернету. Завдяки точкам бездротового доступу вся гімназія є суцільною зоною WI-FI. У кабінетах хімії та фізики, двох кабінетах української мови встановлено інтерактивні дошки. Працюють два

комп'ютерні класи. 269 учнів використовують власні нетбуки на всіх уроках. У таких умовах систематична робота з виховання медіа-культури є не просто бажаною, а й необхідною.

Зусилля педагогів гімназії спрямовані на реалізацію концепції навчального закладу: пройшовши наш навчальний простір, дитина має повернутися до соціуму конкурентоспроможною особистістю.

Протягом усього часу існування нашої гімназії нам вдалося здійснювати це надскладне завдання. Свідченням цього можуть бути результати ЗНО наших випускників та їхнє подальше навчання в ВНЗ й успішне влаштування в різних професійних сферах.

Перед колективом гімназії стоїть багато складних завдань і викликів часу. І педагоги готові їх прийняти. А психологічна служба гімназії всю свою роботу спрямовує передусім на збереження та зміцнення психологічного здоров'я, гармонійності, самоактуалізації всіх учасників освітнього простору. Але, безумовно, пріоритетним напрямом була, є й буде робота з учнями. І проект-програма психологічної служби річного плану гімназії так і називається: «Обличчям до дітей». Працюємо заради того, щоб для кожного випускника Лисичанська гімназія залишилася в житті ШКОЛОЮ УСПІХУ.